

ИЗВОРНА ДОКУМЕНТА О ДИМИТРИЈЕВИЋЕВОМ СОЦИО-ПОЛИТИЧКОМ, ТЕОРИЈСКОМ, ЕТИЧКОМ, ХУМАНИСТИЧКОМ ДЕЛОВАЊУ И ПРЕДУЗИМЉИВОСТИ У СОЦИЈАЛИСТИЧКОЈ ПАРТИЈИ СРБИЈЕ

После планираног распуштања Савеза комуниста Југославије, истог дана, одржан је Оснивачки конгрес нове Социјалистичке партије Србије, у коме су учествовали, делегати СКЈ и Социјалистичког савеза радног народа Југославије. На оба ова историјски значајна конгреса непосредни учесник и делатни судеоник био је и др Милан С. Димитријевић, као афирмисани делегат из Основне организације Савеза комуниста Општине Звездара. На поменутом Оснивачком конгресу СПС, који је утемељио нову политичку концепцију, имао је врло садржајан, аргументован и искуствено фундиран реферат са актуелном темом, која је задржала у саму основу ондашњег друштвено-економског стања: *Положај фундаменталних истраживања и његов утицај на привредни и технолошки развитак*,⁶⁹¹ што је био једини прилог ове врсте, који је имао видног одјека и уплива међу делегатима, као и у електронским и другим медијима и штампи. То је у много чему представљао драгоцен Димитријевићев допринос унапређивању друштвено-економског, социо-политичког, хуманистичког и привредно-политичког напретка, са становишта друштвеног положаја, улоге, функције и важности научно-фундаменталних истраживања, за даљи и свестранији развој укупног друштва и научно-економске политике. При том, М. С. Димитријевић је изложио конкретне идеје и сугестије, на основу темељног искуства и праксе, што је имао у разним видовима и облицима сарадње фундаменталне науке, привредног развоја и подстицајне визије будућности, која је већ била почела. У уводу се вешто реторски послужио максимумом из класичне римске историје, скрећући пажњу на висок ниво личних сазнајних могућности и плодотворних потенцијала. Уз то, прецизно је навео инструктиван фрагмент из једне од важних резолуција; а потом продубљено-аналитички коментарисао битне чињенице, доводећи их у непосредну везу са животворном праксом.

691 Напоменимо узгред, да смо 17. јула 1990, спремајући се за велико путовање, са пажњом пратили врло инспиративну дискусију М. С. Димитријевића на Првом конгресу СПС, уз одговарајуће анализе и коментаре, који су залазили у основе друштвено-политичког и студијског захвата делегата из базе, како се тада оцењивало.

MILAN S.Dimitrijević

POLOŽAJ FUNDAMENTALNIH ISTRAŽIVANJA I NJEGOV UTICAJ NA
PRIVREDNI I TEHNOLOŠKI RAZVITAK

Drugarice i drugovi,

Praksa bez teorije je kao život bez životnog puta govorili su Rimljani i zato bih želeo da skrenem pažnju na predlog rezolucije "Savez komunista Srbije i društvena reforma". Na str. 18, prvi pasus glasi:

"Na sadašnjem nivou našeg društvenog razvoja poseban značaj ima podsticanje dinamičnijeg razvoja primenjenih naučnih istraživanja koja, respektujući zaštitu životne i radne sredine, uz humanizaciju uslova položaja čoveka u procesu rada, omogućuju produktivniji rad, konkurentsku sposobnost na svetskom tržištu, a time i naše uključivanje u tokove nove tehnološke revolucije. Na taj način moguće je uspešno zaustaviti izražen proces odliva domaće pamete i ostvariti adekvatno usavršavanje i pokretljivost stručnih kadrova."

Pitam se kako ovakvom deklaracijom možemo da zaustavimo egzodus najposobnijih mladih stvaralaca u inostranstvo kada je on najugroženiji u fundamentalnim istraživanjima? Dok najbolji rezultati primenjenih istraživanja imaju svoju tržišnu vrednost i donose dobit, upravo fundamentalna, neprofitna istraživanja trebaju i očekuju pomoć i posebno podsticanje organizovanih društvenih snaga kao što se to ostvaruje na Zapadu preko nacionalnih laboratorija i na Istoku preko akademija nauka.

Hteo bih da naglasim da iza novih tehnoloških prodora stoje rezultati fundamentalnih naučnih istraživanja kao njihovo jezgro. Pri tome, vremenski interval od jednog bazičnog otkrića u fundamentalnim istraživanjima, do njegove tehnološke razrade i praktične upotrebe sve je kraći. Od otkrića tranzistora kao i lasera pa do njihove praktične upotrebe prošlo je svega pet godina.

Veliki tehnološki rporori su usko povezani sa rezultatima fundamentalnih istraživanja i česta tendencija ka podsticanju samo primenjenih liči mi na podsticanje aplikativnih grana fundamentalnih disciplina pri čemu se centralno stablo, centralni sadržaj prepušta svojoj sudbini.

Kod nas privreda često još uvek ne oseća direktnu potrebu za fundamentalnim naučnim istraživanjima i primenjena i razvojna istraživanja se u velikom broju slučajeva ne naslanjaju na osnovna. Zato Savez komunista i organizovane društvene snage treba da posvete posebnu pažnju osposobljavanju društva za što brži transfer naučnih rezultata od fundamentalnih istraživanja do tehnologije, da bi se fundamentalna, primenjena i razvojna istraživanja dovela u medjusobnu skladnu vezu koja obezbeđuju stalni protok naučnih informacija i kadrova od fundamentalnih istraživanja do privrede i to u oba smera. Potrebno je da privreda i društvo u celini imaju dugoročnu viziju i koncepciju svojih naučnih potreba, a zato je potrebno da predstavnici nauke, politike i privrede sednu za isti sto i da zajednički neprekidno rade na izgradjivanju i sprovođenju celovite naučne politike.

Sistem finansiranja naučno-istraživačkog rada treba da podstiče originalna i kvalitetna naučna istraživanja i da na stvaralačkim rezultatima, njihovom značaju i uticaju zasnuje vrednovanje naučnog rada i društveni i materijalni položaj naučnih radnika. Potrebno je stalno usavršavati kriterijume za objektivnu a ne voluntarističku procenu naučnog stvaralaštva koja često naročito u manjim sredinama, vodi naučnoj devalvaciji i brkanju kategorija naučnog i stručnog rada.

O ovome Savez komunista treba da vodi punu brigu na republičkom i opštejugoslovenskom nivou, jer je univerzalnom biću nauke svojstveno objedinjavanje svih stvaralačkih snaga a ne zatvaranje u regionalne i opštinske okvire malogradjanske provincijalnosti i kidanje veza sa svetskim kulturnim tokovima.

Treba shvatiti da fundamentalnim istraživanjima pogoduje formiranje velikih republičkih i jugoslovenskih institucija koje finansira društvo a ne organizacija u kojoj se kao u privredi posluje na bazi dobiti i profita. U takvim organizacijama, društveno stimuliranje kreativnog i uspešnog naučnog stvaralaštva često se izrođuje u farsu, pošto društvena sredstva namenjena fundamentalnim istraživanjima dolaze organizaciji kao celini i tu se raspoređuju prema unutrašnjim kriterijumima koji sa objektivnim vrednovanjem naučnog rada za koje se zalažu organizovane društvene snage, što nekad nema nikakve veze.

Tamo često sede različiti kadrovski promašaji, čuvari komforanog radnog mesta, kojima ovakvo stanje savršeno odgovara. Oni se često deklarativno zalažu za promene čineći u stvari sve da do njih ne dodje. Zakon je predvideo rezibor za radna mesta

na fakultetu. Zakon o naučnoj delatnosti predvideo je mogućnost da čovek nesposoban za naučni rad, koji izgubi naučno zvanje bude premešten na drugo radno mesto ili udaljen iz naučnog instituta. Koliko je ljudi bilo stvarno pogodjeno ovim merama? Takvi ljudi ostaju i dalje u nauci. Oni glasaju i bore se sa neverovatnom upornošću da se zadrži status quo. A to obično čine vrlo uspešno, pošto im je angažovanje u raznim samoupravnim organima ponekad pokriće za stvaralačku jalovost, kreativnu ispraznost i kraći i brži put da se dokažu.

Da se to prevazidje potrebno je daleko veće angažovanje organizovanih društvenih snaga koje mogu spolja da utiču na naučnu politiku i na pravilno usmeravanje dobijenih društvenih sredstava. Potrebno je stalno raditi na izgradnji celovite naučne politike i objektivnih kriterijuma za procjenu naučnog stvaralaštva i njegovo podržavanje i stimulisanje ne samo na republičkom nivou nego i na nivou naučnog instituta, gde je sprovođenje ovakve politike zbog unutrašnjih otpora i posmatranja nauke iz avlijske i čepenačke perspektive, često mnogo teže.

Pozitivni efekti takve borbe a ne sadržaj teksta na str. 18. predloga, odraziće se na racionalnije trošenje društvenih sredstava za fundamentalna istraživanja uz poboljšanje uslova za stvaralački naučni rad što će zaustaviti mnoge kreativne mlade stvaraoce da u laboratorijama i naučnim institutima Zapada traže rešenje svojih egzistencijalnih problema i uslove za stvaralački rad.

Zato predlažem da umesto predloženog teksta prvi pasus na str. 18 glasi:

"Dostignuća u fundamentalnim naukama, pre svega u

razvoja informatike, robotike, veštačke inteligencije, kosmičkih tehnologija, bioinženjeringa, nauke o materijalima i novih i obnovljivih izvora energije. Ove prioritetne oblasti, respektujući zaštitu životne i radne sredine, uz humanizaciju uslova položaja čoveka u procesu rada, omogućuju produktivniji rad, konkurentsku sposobnost na svetskom tržištu, a time i naše uključivanje u nove tehnološke revolucije. Podsticanjem dinamičnog razvoja fundamentalnih istraživanja kao i bržeg transfera naučnih rezultata od fundamentalnih istraživanja do tehnologije i privrede, moguće je uspešno zaustaviti izražen proces odliva domaće pameti i ostvariti adekvatno usavršavanje i pokretljivost stručnih kadrova".